

Bilag H

Aftale om finansloven for 2023

mellem

Inuit Ataqatigiit, Siumut, Naleraq, Demokraterne og Atassut

Aftale om finansloven for 2023

Aftaleparterne er enige om en aftale for finansloven for 2023 med fokus på følgende:

Det evigt forandrende verdensbillede stiller krav om at vi politisk genovervejer tidligere prioriteringer. Det overordnede fokus og udgangspunkt for forhandlingerne har været på et robust og trygt økonomisk fundament som værn mod den usikre geopolitiske og økonomiske situation vi befinder os i:

- Konsekvenserne af Ruslands ulovlige invasion af Ukraine, den stigende inflation i andre lande, efterdønninger efter COVID-19 og udfordringer som følge af klimaforandringer, har dels influeret på budgettering af Landskassens indtægter, dels på grundlæggende prioriteringsovervejelser om hvordan vi i finansloven for 2023 og fremover kan øge vores robusthed over for sådanne store ændringer.
- Behovet for at håndtere ændringer i befolkningssammensætningen stiller store krav til indretningen af hele den offentlige sektor. Vi skal finde økonomiske og personalemæssige løsninger på at færre skal forsørge flere i det kommende årti. Det giver behov for at prioritere på tværs af sektorer, og det stiller krav til vores uddannelses- og arbejdsmarkedspolitik så der er hænder til at løfte opgaverne og opretholde velfærden i samfundet.
- Der skal gøres op med mange års gradvis nedslidning af aktivmassen i forskellige sektorer som følge af underfinansiering. Det medfører et behov for at tilvejebringe flere midler til renovering og løbende vedligehold og kræver prioritering af midler til området. Dette gælder blandt andet de offentlige udlejningsboliger, havne, lufthavne og heliporte, el- og vandforsyningsanlæg, kollegier og uddannelsesbygninger.
- Erhvervsfremmeindsatsen bliver i disse år målrettet mod at skabe nye indtægtskilder og reducere sårbarheden over for negative globale udsving med hensyn til blandt andet energiforsyning og fødevarer.

Forsvarlig økonomisk styring

Finansloven for 2023 er den første finanslov, der bygger på de ændringer af budget- og regnskabsloven som et enigt Inatsisartut vedtog på EM 2021. Her blev der fastsat grænser for udgiftsudviklingen, ved ibrugtagning af en såkaldt budgetstilling.

Budgetstillingen for Finansloven 2023 har haft stor betydning for arbejdet med finansloven. I praksis betyder det, at de samlede bevillinger til drift, tilskud og anlæg i en kommunes årsbudget inklusive budgetoverslagsår eller Grønlands Selvstyres finanslov inklusiv budgetoverslagsår maksimalt har en realvækst på 1,00 pct. i et år og maksimalt har en samlet realvækst over 4 år på 2,00 pct.

Ændringen af budget- og regnskabsloven i 2021 havde til formål at skabe rammer der bidrager til en holdbar økonomisk udvikling og en målsætning om, at væksten i de offentlige udgifter begrænses. En række grundlæggende udviklingstendenser vil sætte stramme rammer for udvikling af økonomien i den offentlige sektor i de kommende årtier. Bl.a. vil ændringer i befolkningens sammensætning og størrelse stille skærpede krav til styringen af den økonomiske politik og udfordre prioriteringen af velfærdsydelser.

Beregning og overholdelse af budgetstillingen er således central for finanspolitikken. Parterne bag finanslovsaftalen bakker op om dette nye styringsværktøj for både at sikre, at der bliver råd til fremtidens velfærd og for at tydeliggøre det økonomiske råderum forud for vedtagelsen af den årlige finanslov.

Opdaterede indtægtsskøn og overordnede finanspolitiske mål

Økonomisk Råd har i sin rapport i efteråret 2022 opdateret sit skøn for den økonomiske vækst for 2023, og Skattestyrelsen har netop færdiggjort et nyt, opdateret skøn over selvstyrets indtægter fra skatter og afgifter, som både indeholder indtægtsskøn i opad- og nedadgående retning. Samlet set vil der være tale om et øget indtægtsskøn fra Landskassens skatter og afgifter i 2023. Finanslovsaftalen for 2023 afspejler dette, idet det opdaterede indtægtsskøn blandt andet har muliggjort nye tiltag på skatte- og afgiftsområdet.

Parterne har med aftalen både sikret et overskud på DA-resultatet i 2023 og i den samlede finanslovsperiode fra 2023-2026. Dette samtidig med, aftalen rummer investeringer i udvikling, konkrete tiltag på enkelte områder med efterslæb og serviceløft over for grupper med særlige behov.

Sikring af økonomisk holdbar økonomi og skabelse af råderum til overtagelse af områder fra staten
Naalakkersuisut har igangsat arbejdet med en ny Holdbarheds- og vækstplan, som vil indeholde reformtiltag og initiativer med fokus på effektive og sammenhængende løsninger. Dette gælder i forhold til uddannelse og kompetenceudvikling, øget vækst og beskæftigelse, modernisering af den offentlige sektor samt reformer med fokus på øget selvforsørgelse og på social-, arbejdsmarkeds-, bolig og skatteområdet.

Dette ikke alene for at sikre fremtidens velfærd, men også for at kunne skabe økonomisk og administrativt råderum til overtagelse af nye områder fra staten.

Den nye holdbarheds- og Vækstplan forventes fremlagt i første halvår af 2023, og den vil blive afstemt med sigtelinjerne i en reform på skatte- og afgiftsområdet, som der vil blive søgt indgået af et bredt forlig om med partierne efter vedtagelsen af FL 2023.

Reformplaner på social- og skatteområdet med kobling til bekæmpelse af økonomisk ulighed

Det er ikke muligt at tale om samfundsudvikling uden at forholde sig til samfundsøkonomien og indtægtsgrundlaget for de offentlige kasser. Landets økonomiske fundament er lige så vigtigt, som det grundfjeld vi bygger på. Underlaget skal være solidt, hvis huset der bygges, skal stå stærkt. Det er et fælles politisk ansvar, at samfundsudviklingen sker på et solidt og langtidsholdbart økonomisk grundlag.

Samfundsøkonomi handler på den ene side om at styre landskassen og sikre at samfundets penge forvaltes på en gennemsigtig og ansvarlig måde og på den anden side om at sikre, at der er råd til de services, som borgerne og virksomhederne forventer.

Nu er tiden kommet til at vurdere selve rammen omkring skatte- og afgiftssystemet, herunder om organiseringen, prioriteringen og reglerne fortsat er relevante eller der er behov for forandringer. En kommende reform skal være velgennemtænkt og omfatte alle de dele, der ønskes ændret, så reformens delopgaver koordineres og løses med færrest mulige overgangs- og samspilsproblemer.

Dette er en omfattende opgave, som ikke kan håndteres inden for rammen af en finanslovsaftale, men kræver et særskilt analyse- og forhandlingsforløb, da den vil påvirke alle grene af den offentlige administration og dermed også omfatte velfærdsområdet og erhvervssektoren.

Det er et overordnet mål for den økonomiske politik gradvist at kunne formindske og til sidst fortrænge bloktilskuddet, som i dag udgør mere end 50 % af selvstyrets indtægter. Det er ingen simpel opgave, idet bloktilskuddet måske har medført et mindre behov for en kritisk gennemgang af den måde, vi har indrettet os på.

Vi er en lille økonomi i globalt lys, der drives af ganske få mennesker og hvor de offentlige indtægter primært stammer fra et enkelt erhverv, fiskeriet, fra den danske stat i form af et bloktilskud og fra skatter og afgifter.

Vores geografiske forhold og vores bosætning betyder, at mange af samfundets opgaver skal løftes som ø-drift, lokalt og med begrænsede muligheder for stordrift med andre byer eller regioner, selv om vi kan gøre en del via øget digitalisering og bedre organisering af opgaveløsningen.

Vi har borgere, der står uden for arbejdsmarkedet på trods af en arbejdsevne. Samtidig har vi i stigende grad svært ved at rekruttere og fastholde arbejdskraft med specialiserede kompetencer. Her er vi i global konkurrence om en ofte begrænset arbejdsstyrke.

En stor andel af landets borgere lever i relativ fattigdom og falder ind under betegnelsen "working poor", hvilket er mennesker, der trods en lønindtægt, lever med en meget anstrengt økonomi.

Den offentlige forvaltning beskæftiger en meget stor andel af arbejdsstyrken i landet og de lovgrundlag, der arbejdes efter, er i stigende grad komplicerede og kræver flere ressourcer at håndtere.

Nævnte udfordringer er en del af udgangspunktet for en skattereform, der så vidt muligt skal bidrage til at løse disse, ligesom en løsning heraf forudsætter reformtiltag på blandt andet uddannelsesområdet, arbejdsmarkeds-, social- og ældreområdet.

De økonomiske rammer for en kommende reform på skatteområdet

Udgangspunktet for en skattereform er, at den ikke i sig selv skaber mærkbare merindtægter til landskassen. Der vil for en stor del af reformens vedkommende blive tale om en omfordeling af allerede eksisterende indtægter. Kort fortalt er opgaven ikke i sig selv at øge indtægterne for landskassen, men sikre en bedre målretning af, hvor skatterne opkræves, og mindske de administrative opgaver forbundet med beskatningen samt fremme en ønsket udvikling i retning af øget beskæftigelse og mindske den økonomiske ulighed i samfundet.

Formålet med en skattereform vil i udgangspunktet være, at

- forsimple og effektivisere skattesystemet,
- bidrage til at reducere den store økonomiske ulighed i samfundet, og
- skabe bedre incitamenter til at øge beskæftigelsen i landet.

Opgaven med at skabe øget økonomisk vækst i samfundet løses ikke primært gennem en skattereform, men en skattereform er en forudsætning for, at øget vækst ikke ædes op af administration og høje skatter, ligesom reformen kan medvirke til at øge udbuddet af arbejdskraft.

Fokus på at få en større andel af unge i uddannelse og beskæftigelse

Det er helt centralt, at stadig flere af en årgang påbegynder og færdiggør en erhvervskompetencegivende uddannelse. Selv om der er sket store fremskridt i de seneste 15-20 år, må vi ikke stoppe her. Flere uddannede er en afgørende forudsætning for at sikre en holdbar økonomisk udvikling og sikre den nødvendige arbejdskraft til såvel den private som den offentlige sektor. Det er nødvendigt, at hovedfokus i denne indsats bliver ungemålgruppen og at indsatsen prioriteres der hvor ungdomsledigheden er størst. Data viser klart, at dette især gælder de mindre bosteder.

Parterne bag aftaler anser løsningen af denne opgave som af absolut største nationale vigtighed som alle bør bakke op om. Finanslovsaftalen indeholder derfor politiske prioriteringer på området for det kommende års indsatser.

Det er nødvendigt, at indsatserne arbejder på tværs af sektorer og myndigheder. Det anses for afgørende, at der i 2023 igangsættes konkrete tiltag og at der følges op på tidligere evalueringer for at få afklaret om allerede igangsatte tiltag har effekt.

Parterne bag aftalen forventer hurtig fremdrift i 2023 herunder også nye anbefalinger frem mod finanslovsforslaget for 2024 med henblik på yderligere prioriteringer på området.

Fokus på uddannelse af unge fra især de mindre bosteder

Der er store geografiske forskelle på, hvor mange af de unge der kommer videre efter folkeskolen, og hvor mange unge, som hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse.

Parterne bag aftalen ønsker øget fokus på denne gruppe, herunder både i forhold hvor mange de er, hvem de er, og hvad der kan gøres for at flere kommer i gang med en uddannelse herfra. Denne viden skal kunne bruges både til forebyggelse og til direkte tiltag og til initiativer overfor gruppen.

Grønlands Statistik udgiver hvert år publikationen "*Uddannelse og beskæftigelse for unge*". Denne publikation belyser de unge og deres tilknytning til arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet. De unge, der

hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse, benævnes ungemålgruppen. Det er muligt at opdele de unge efter alder, køn, bopæl og fuldført uddannelse

Primo 2023 udkommer en ny publikation fra Grønlands Statistik, som for hele befolkningen belyser *"tilknytningen til arbejdsmarkedet"*. I denne udgivelse vil der blandt andet indgå oplysninger om ungemålgruppen, herunder om de unge modtager overførselsindkomster, såsom arbejdsmarkedsydelse eller offentlig hjælp.

Ungemålgruppen har uforholdsmæssigt mange unge fra bygder og mindre byer, som der bør være særlig fokus på.

I første omgang ønsker partierne derfor, at der i 2023 gennemføres en konference for netop unge fra bygder og mindre byer. Der afsættes 1 mio. kr. til formålet i 2023. Fokus for konferencen skal være de unges bud på, hvordan flere i gruppen bliver uddannelses- eller beskæftigelsesparate. Den viden de unge kommer med skal kobles til arbejdet med målrettet vejledning, brug af e-learning, sikring af voksenstøtte på f.eks. skolehjem og bedre overgange fra folkeskolen til det videre uddannelsessystem. Dette skal munde ud i en sammenhængende plan for ungemålgruppen, der kan indgå i arbejdet med finansloven for 2024.

Parterne ønsker, at der sker en yderligere udbredelse af opkvalificeringsforløbet NUIKI (Nunaqarfinni Ilinniartitaanermik Kivitsineq) til flere end de nuværende 2-3 steder. NUIKI er et 1-årigt bogligt opkvalificeringsforløb, der foregår lokalt med folkeskolen som samarbejdspartner. Målet er, at så mange som muligt får de bedst mulige redskaber til at træffe et velfunderet valg omkring deres fremtid, øge den boglige opkvalificering og derved gøre dem uddannelses- eller arbejdsmarkedsparate.

Tilsvarende skal der gives mulighed for at unge kan gennemføre NUIKI-lignende højskole forløb (med kompetencegivende prøver) på de grønlandske højskoler med unge fra mindre bosteder, hvor der findes færre end 15 i ungemålgruppen og hvor det "oprindelige" NUIKI-projekt (minimum 15 unge) ikke tilbydes. Naalakkersuisut vil skulle afdække mulighederne for dette umiddelbart efter aftalens indgåelse.

Behov for oprioritering af den opsøgende vejledning

Opsøgende vejledning er centralt. Der skal prioriteres en direkte dialog med de unge i ungemålgruppen. Denne opgave påhviler Majoriaq i henhold til en resultatkontrakt mellem kommunerne og selvstyret. Her er opgaven at udarbejde en handlingsplan for alle unge i ungemålgruppen. Denne handlingsplan skal følge den unge gennem hele systemet uanset hvilken forvaltning, der varetager sagsbehandlingen. Når det gælder unge under 18 år, skal Majoriaq i dag bistå det kommunale skolevæsen med forberedelse og gennemførelse af overgangsvejledning, modtage kopi af folkeskolens handleplaner for afgangselever og yde andet nødvendig materiale til brug for vejledningen. Derudover har Majoriaq en vigtig opgave med at yde målrettet vejledning af unge som uden en ekstra og særlig vejledningsindsats vil få svært ved at vælge, påbegynde eller gennemføre en uddannelse eller et arbejde. Tidligere evalueringer af vejledningsindsatsen og Majoriaq viser dog, at den opsøgende vejledning i praksis er uens på tværs af kommuner og i praksis ikke når mange af de unge fra især mindre bosteder.

Der er en ny national vejledningsstrategi under udarbejdelse, der ser på vejledning helt ned fra folkeskolen og med en rød tråd gennem uddannelsessystemet. Parterne bag finanslovsaftalen lægger vægt på, at den kommende strategi også har stor fokus på sikring af en mere systematisk opsøgende vejledning og følger konkret op på nævnte evalueringer af vejledningsindsatsen på tværs af uddannelses- og arbejdsmarkedsområdet. Dette arbejde bør være gennemført i første halvår af 2023.

Parterne bag aftalen opfordrer i den forbindelse til, at Naalakkersuisut hurtigt går i dialog med kommunerne og brancheskolerne om en oprioritering af den opsøgende vejledning.

Brobygning og mulig etablering af produktionsskolelignende forløb

I Beskæftigelsesstrategien fra 2022 lægges op til flere initiativer, herunder etablering af forsøg med produktionsskolelignende forløb som et brobygningstiltag for unge, der ikke er kommet videre med en

ungdomsuddannelse. Dette i første omgang inden for de eksisterende økonomiske rammer på arbejdsmarkedsområdet. Parterne bag finanslovsaftalen forventer, at sådanne brobygningstiltag i givet fald bliver etableret i alle kommuner og effekten heraf måles og afrapporteres efterfølgende. I den forbindelse forventes Naalakkersuisut at bygge videre på erfaringer med nuværende og tidligere produktionsskolelignende initiativer og samarbejde med brancheskolerne, så det bliver nemmere at sikre en let overgang til det egentlige uddannelsessystem efter et produktionsskoleforløb.

Bedre rammer for øget brug af socialøkonomiske virksomheder

Parterne finder ligeledes, at øget brug af socialøkonomiske virksomheder indeholder udviklingsmuligheder i forhold til ungdomsgruppen. I dag findes kun én registreret grønlandsk socialøkonomisk virksomhed - Siu-Tsiu som har en virksomhed i Tasiilaq og et sekretariat i Nuuk. Der er perspektiver i at brede den socialøkonomiske indsats ud i hele landet.

Erfaringer fra Siu-Tsiu peger på, at der kan være et stort uudnyttet potentiale for socialøkonomi i vores land. Der er således mange unge uden job og uddannelse efter folkeskolen samtidig med, at samfundet mangler arbejdskraft. Denne type virksomhed skaber mulighed for et mere rummeligt arbejdsmarked og giveren alternativ vej gennem uddannelsessystemet samtidig med at der er tale om reel produktion

Ved at arbejde socialøkonomisk vil man skabe en lokalt forankret virksomhed, som både løser opgaver for lokalsamfundet og kan være med til at sikre, at målgruppen bidrager til det lokale erhvervsliv og dermed til vækst i lokalsamfundet. Desuden skabes trivsel for den enkelte, som får rum til at kunne bidrage med de kompetencer, som de har og som udvikles via et forløb i en socialøkonomisk virksomhed.

Området reguleres i dag via Inatsisartutlov nr. 31 af 28. november 2019 om registrerede socialøkonomiske virksomheder samt selvstyrets bekendtgørelse nr. 19 af 25. maj 2022 om registrerede socialøkonomiske virksomheder. Typisk finansieres socialøkonomiske virksomheder via fondsstøtte samt betaling per elev fra hjemkommunen, og forudsættes således ikke at skulle have støtte fra Landskassen. Parterne bag finanslovsaftalen vil dog opfordre Naalakkersuisut til at følge udviklingen på området løbende. Herunder bør det konkret undersøges, om der eventuelt er behov for en mindre lovændring i Inatsisartutlov nr. 28 af 9. december 2015 og job-, vejlednings- og opkvalificeringscentre, således at elevstøtte kan udbetales til de unge ansat i for eksempel Siu Tsiu. Desuden ønskes rammerne for den nuværende støtte til området præciseret i det relevante budgetbidrag i finansloven for 2023. Dette for om nødvendigt hjælpe til med at fremme denne type aktiviteter som led i bestræbelserne på at få flere i gang med en uddannelse og ind på arbejdsmarkedet.

Parterne opfordrer samtidig Naalakkersuisut til økonomisk at understøtte initiativer private målrettet udsatte voksne, herunder også i forhold til blandt andet hjemløse. Dette kunne eksempelvis være initiativer, som det er kendt fra Kofoeds Skole,

Lærepladser

Parterne bag finanslovsaftalen ønsker ligeledes øget fokus på løsningen af problemerne med manglende lærepladser. Det er i den forbindelse blevet oplyst, at Departementet for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke forbereder et lovforslag om ændring af den gældende Inatsisartutlov om erhvervsuddannelser og kurser på erhvervsuddannelsesområdet med henblik på FM 2023.

Det kommende lovforslag har som overordnet formål at muliggøre, at en elev kan påbegynde en erhvervsmæssig grunduddannelse som et grundforløb på skolen af f.eks. 1 års varighed, uden at der forinden er indgået en lærlingekontrakt. Dette forventes at ske ved at tilføje en udtrykkelig mulighed for at undtage fra betingelsen om forudgående indgåelse af en praktikaftale som betingelse for optagelse på en erhvervsmæssig grunduddannelse. Samtidig bør brancheskolerne spille en større fremtidig rolle i forhold til at være de unge behjælpelig med at finde en læreplads.

Det kommende lovforslag må sammen med en mere målrettet vejledningsindsats på området forventes at gøre det lettere for personer i ungemålgruppen at påbegynde en erhvervsuddannelse. Det er derfor også vigtigt, at der sikres mulighed for skolepraktik som et delvist supplement til virksomhedspraktik, hvor dette kan være relevant.

Kollegier

En anden vigtig flaskehals for at flere kan påbegynde en ungdomsuddannelse er manglen på kollegiepladser. Dette er ikke en ny problematik, og der er derfor tidligere udarbejdet en sektorplan for at løse dette problem. Dette førte til igangsættelse af byggeri af flere kollegier i en såkaldt "etape 1". Der forberedes sideløbende en etape 2 der bygger på en opdateret behovsvurdering af sektorplanen. Vurderingen viser behov for mindre ændringer af den oprindelige sektorplan. Dette arbejde er i sin afsluttende fase. I forlængelse heraf vil der ske en inddragelse af relevante udvalg og blive udarbejdet et oplæg for at sikre fremdrift i etablering af næste etape af kollegiesektorplanen.

Ældrestrategi og løft på ældre- og førtidspensionsområdet

Partierne er enige om at følge op på finanslovsaftalen for 2022, der indeholdt flere tiltag til at forbedre de ældres vilkår og herunder skabelse af et øget økonomisk incitament til at ældre kan forblive længere på arbejdsmarkedet.

Naalakkersuisut har endnu ikke fremlagt en samlet forslag til en ældrestrategi, som skal give konkrete forslag til håndtering af det stigende antal ældre i de kommende 10-15 år. Strategien er under udarbejdelse og forventes fremlagt, så den både afstemmes med den kommende Holdbarheds- og Vækstplan og kan indgå i arbejdet med finansloven for 2024. Det er væsentligt, at den kommende ældrestrategi tydeliggør de ældres behov, forholder sig til behovet for at kunne sikre personale og peger på en sammenhængende organisering og der kan tilvejebringes den nødvendige økonomi til at føre strategien ud i livet.

Parterne forventer derfor, at der på den baggrund søges indgået en særskilt politisk aftale om ældres vilkår, der blandt andet bør have fokus på følgende:

- En tilpasning så ældre ikke ender med at blive modregnet i boligsikringen på grund af forbedringer af ydelser på ældre- (og førtids-) pensionen i 2022. Dette skal effektueres fra 2023.
- Tydelig anvisning af tiltag der skal igangsættes i 2024, herunder tiltag der gør det attraktivt for flere ældre at forblive på arbejdsmarkedet. Der skal være fokus på eventuelt nemt realiserbare gevinster ift. ældres adgang til arbejdsmarkedet.
- Etablering af ældrevenlige boliger (eventuelt efter samme model som ungdomsboliger eller multifunktionshuse)
- Uddannelses- og kompetenceudviklingstiltag for at sikre arbejdskraft til at løse de gradvist forøgede opgaver på ældreområdet i de kommende år.

Et forslag til ældrestrategien forventes at blive færdig fra den bredt sammensatte arbejdsgruppe ultimo 2022, hvorefter strategien forelægges Naalakkersuisut med henblik på efterfølgende forhandlingerne med partierne. Det forventes i den sammenhæng, at strategien vil indeholde et initiativ om en ny ældrelov, der skal udgøre de politisk fastsatte rammer for service til ældre borgere.

Sikring af midler til vedligehold og nedbringelse af vedligeholdelsesefterslæb

Med afsæt i finanslovsaftalen for 2022 foregår en større kortlægning for at afdække status for og omfanget af problemer som følge af mange års utilstrækkeligt vedligehold inden for de enkelte sektorer. Dette er nødvendigt for at kunne prioritere indsatser for at adressere de betydelige efterslæb på de forskellige områder.

Naalakkersuisuts landsplanredegørelse vil have dette som hovedfokus. Målet er at få skabt et samlet og et sektorvist overblik over efterslæbet, at få skabt et solidt grundlag for en prioritering af indsatser og anvisning af mulige principper for finansiering. Det er i den sidste ende et spørgsmål om at finde en balance mellem skatte- og brugerfinansiering på de enkelte områder.

Landsplanredegørelsen vil også tegne et billede af mulige tidslinjer for de forskellige indsatser samt flaskehalse herfor og deraf afledte behov for at imødegå disse. Herunder vil forventeligt blive behov for at løfte kapaciteten i bygge- og anlægssektoren, og dermed arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitiske tiltag for at understøtte dette.

Kortlægningen omfatter blandt andet følgende typer anlæg: offentlige udlejningsboliger, kollegier, uddannelsesinstitutioner, lufthavne og heliporte, selvstyrets havneanlæg, Nukisiorfiits anlæg, sundhedsvæsenets anlæg og anlæg knyttet til vareforsyningen i regi af KNI A/S.

Allerede i indeværende år har det været nødvendigt at hæve taksterne i Nukissiorfiit, da disse ikke har været reguleret i flere år og indtægtsgrundlaget ikke har fulgt med udgiftsudviklingen for at sikre el-, vand- og varmforsyningen. Denne regulering løser imidlertid ikke de store problemer med efterslæb på området. Derfor forberedes et samlet oplæg, som vil skulle indeholde forslag til en langsigtet genopretning. Herunder vil der blandt andet blive set på eventuel neddrøsling af særlige tilskudsordninger målrettet enkelte erhverv samt på øgede incitamenter til at udnytte eventuel overskudskapacitet på steder med vandkraftværker.

Prioritering af havneområdet

Havneområdet er afgørende for at sikre transporten af varer til og fra samtlige bosteder. Her er et dokumenteret behov for en opprioritering. Der er lavet en nylig kortlægning af området i en rapport fra 2021, som påviser et vedligeholdelsesefterslæb på dengang 270 mio. kr. Dette tal må formodes at være steget siden da som følge af generelt stigende priser på anlægsprojekter.

I forlængelse af denne kortlægning og behandlingen af punkt 28 på efterårssamlingen i 2022 vil der ske en opdatering af havnesektorplanen. Dette skal sikre klart overblik over hvilke anlæg, der skal udvides, renoveres, nedtages eller etableres og i hvilken prioriteret rækkefølge. Dette vil samtidig skulle udmunde i en årlig øget ramme på hovedkonto 87.73.12. Reinvestering i havne og kajanlæg fra og med finansloven for 2024.

Partierne ønsker således at indgå en særskilt politisk aftale om havnerenovering, der indebærer flere midler til renovering af havnene, som delvist forventes at kunne blive finansieret af en reform af krydstogtpassagerafgiften. En ændring af krydstogtpassagerafgiften forudsætter en ændring af lovgivningen på området, der forudsættes forberedt med henblik på fremlæggelse på forårssamlingen 2023, ligeledes med virkning fra 2024.

Finansiering af reform på lejeboligområdet mhp. genopretning af vedligeholdelsestilstand

Som led i forarbejdet til finansloven for 2023 har Naalakkersuisut orienteret Finans- og Skatteudvalget samt Anlægsudvalget om de store behov for at få fokus på de offentlige lejeboligers vedligeholdelse og det opståede massive renoveringsbehov. Der er således et meget betydeligt behov for tilvejebringelse af yderligere finansiering til en gradvis genopretning af vedligeholdelsestilstanden i de offentlige udlejningsboliger og en bedre organisering af området samt reform af politikken på området.

Behovet herfor er opstået som følge af, at driften af de offentlige lejeboliger er og i praksis altid har været underfinansierede med deraf følgende gradvis og i accelererende omfang nedslidning af lejeboligmassen. Det er således ingen ny erkendelse, og nu er der behov for en egentlig stillingtagen til, hvordan disse problemer kan løses i praksis på socialt afbalanceret vis.

Finansieringen af den nødvendige genopbygning bygger både på afsættelse af flere midler til området på finansloven over en længere årrække, en finanslovsmæssig hjemmel til nødvendigt lånoptag for at kunne fremskynde indsatsen og samtidig sikring af:

- At der sker en effektiv anvendelse af de afsatte midler på området ud fra en systematisk og standardiseret prioritering heraf, og
- en på sigt øget medfinansiering fra lejere, via forberedelse af en sammenhængende reform af huslejestruktur og boligsikring, der er socialt afbalanceret. Denne vil kunne frigive midler til det

løbende vedligehold ved at målrette subsidier på området med den del af beboerne, der har størst behov for tilskud til lejemålene samt bidrage til øget boligselvforsyning for lejere med god økonomi.

En konkret farbar vej

En løsning forudsætter væsentligt flere midler til området, herunder antageligt i praksis låntagning for at imødegå de accelererende problemer med nedslidning af boligerne og dermed forringelse af aktivmassen (kapitalapparatet).

Som følge heraf fremsætter Naalakkersuisut forslag til en tekstanmærkning til 3. behandlingen af finanslovsforslaget, der giver bemyndigelse til lånoptagning under nærmere beskrevne forudsætninger. Herunder forudsættes en finansierings- og implementeringsplan for renoveringsindsatsen der sandsynliggør, at det med lånoptaget og øvrige indsatser vil være muligt at løse vedligeholdelsesproblemerne inden for lejeboligområdet. Målet hermed er at få en ramme til at forberede en forhandling med mulige långivere, som er troværdig og kan bidrage til at få løst de massive problemer på området over en årrække.

En tekstanmærkning løser naturligvis ikke i sig selv problemet, men vil kunne give et reelt grundlag for at skabe bæredygtige rammer i forhold til at sikre medfinansiering af og i praksis dels skabe langsigtet balance ift. de offentlige lejeboligers økonomi, dels over en længere årrække imødekomme renoveringsbehovet samt komme op på en passende løbende vedligeholdelse af de eksisterende udlejningsboliger.

Det er væsentligt, at der som led i en samlet plan på området kan indgås en langsigtet politisk aftale, idet løsning af de nævnte problemer vil være årevis og forudsætte sammenhængende indsatser, der også rækker ind på arbejdsmarkeds- og uddannelsesområdet samt lægger op til et samarbejde med kommunerne. Det vil derfor også være relevant, at den foreslåede tekstanmærkning følges op af en Inatsisartutlov om den ekstraordinære indsats, der så vidt muligt kan behandles i løbet af 2023.

Flere boliger til særlige grupper og spredning af byggeriet i hele landet

Vigtigheden af adgang til gode, sunde boliger har været et væsentligt omdrejningspunkt i forarbejdet til finanslovsaftalen. Herunder har der været fokus på muligheden for etablering af flere ungdomsboliger – og på nye steder – i forlængelse af den indsats, der blev igangsat hermed i finansloven for 2022. Her blev der sat midler til projektering af ungdomsboliger følgende steder: Tasiilaq (etape 1), Upernavik, Qasigiannguut, Uummanaq, Kangaatsiaq og Ittoqqortoormiit.

Parterne bag finansloven er enige om, at der i finansloven for 2023 som noget nyt også prioriteres midler til projektering af ungdomsboliger i Qeqertarsuaq, Nuussuaq, og Nanortalik. I 2024 vil der ske projektering af ungdomsboliger i Kangaamiut, Narsaq, Upernavik og Tasiilaq (etape 2).

Overvejelser om medbyggerhuse

Som opfølgning på anbefalinger fra Strukturreformkommissionen og af hensyn til nærhedsprincippet, er en række lovgivninger inden for boligområdet blevet ændret, således at en række områder er overført fra Selvstyre til kommunerne. Der er tale om følgende:

- Boligprogram for bygder og yderdistrikter (medbyggersæt, kommunale byggesæt og multifunktionshuse/servicehuse).
- Andelsboliger.
- Almindelige renoveringslån.
- Renoveringslån til førtidspensionister og pensionister.
- Lån til nye boliger (tidligere kaldet 20/20/60-ordningen).

Det er væsentligt, at kommende reformer af støtte til privat boligbyggeri sker efter en vurdering af, om der er sammenhæng på tværs og de nugældende regler er hensigtsmæssige. Herunder bør de effekter af de seneste ændringer i 20/20/60-ordningen have et snarligt servicetjek.

Der pågår aktuelt en evaluering af de forskellige ordninger inden for boligfinansiering, særligt medbyggerloven. Evalueringen skal afklare, hvilke tilpasninger der er behov for i ordningerne, for at sikre borgerne optimal adgang og benyttelse af disse.

Evalueringens hovedprincipper indebærer en afklaring af behov omkring:

- Eget indskud ændres til ensartet indskud (95/5).
- Afdragsordninger.
- Afklaring af behov for lejeboliger.
- Ændring og tilpasninger af lovgivning på såvel boligområdet, samt andre tilknyttede lovgivninger.

Parterne bag finanslovsaftalen forventer, at denne evaluering færdiggøres med henblik mulige forslag til lovændringer i løbet af 2023. Herunder ses særligt et behov for at fokusere på følgende politiske sigtelinjer:

- Mulig ændring af medbyggerordningen, så det i praksis for flere bliver muligt at få adgang til en bolig på steder, hvor det ikke er muligt at få adgang til andels- eller ejerbolig med realkreditfinansiering. Hvis det viser sig hensigtsmæssigt, kan det måske være en mulighed at gå tilbage til selvbyggerordningen i eventuelt tilpasset form - eller andre måder at fremme ønske om let adgang til en bolig de pågældende steder.
- En nærmere overvejelse om indtægtsgrænser i støtteordningen, idet de nuværende grænser herfor i praksis synes at have forhindret mange i reelt at søge om en medbyggerbolig på trods af et reelt behov.
- Herudover ses et behov for at genoverveje, om kommunerne fortsat skal administrere lovgivningen omkring medbyggerhuse, eller denne skal tilbageføres med tilhørende midler til selvstyret, idet der reelt har været meget lav aktivitet på området i de seneste år i kommunalt regi. Naalakkersuisut opfordres derfor til at indgå i en konkret dialog herom som led i den aktuelle evaluering.
- Oven i dette kommer et behov for en afklaring af, hvem der primært skal boligforsynes af det offentlige og med hvilke virkemidler i forskellige sammenhænge som led i en sammenhængende og social afbalanceret boligpolitik.

Partierne forventes inddraget med henblik på en nærmere boligpolitisk aftale, når resultatet af den igangværende evaluering foreligger.

Nye indtægter og øget robusthed - erhverv, turisme og infrastrukturinvesteringer

Grønland er som bekendt fortsat eksportmæssigt ensidigt afhængig af fiskerisektoren. Det er risikabelt, idet udsving i udvikling på markeder og afsætningspriser gør landet sårbart. De seneste års udvikling har tydeliggjort dette, selv om Grønland samlet set er kommet godt ud af følgerne af COVID-19 og den aktuelle situation med høj global inflation og konsekvenser af krigen i Ukraine.

Tværgående tiltag

For fremadrettet at søge at imødegå dette er Naalakkersuisut aktuelt i gang med at udarbejde en såkaldt erhvervsøkonomisk strategi, der blandt andet vil have fokus på øget selvforsyning. Dette både på områder, hvor vi har komparative fordele, og hvor det kan være formålstjenligt ud fra et forsyningssikkerhedsaspekt. Strategien er efterspurgt af parterne bag finanslovsaftalen og forventes færdigarbejdet i starten af 2023.

Erhvervstilskudsanalyse

I tilknytning hertil finder parterne bag finanslovsaftalen også, at der frem mod finanslovsforslaget for 2024 gennemføres en tværgående erhvervstilskudsanalyse for at afdække om tilskuddene til erhvervsformål reelt er effektive i forhold til deres formål, om de reelt understøtter ønsket om skabelse af nye væksterhverv og om de reelt understøtter udviklingen af de eksisterende erhverv.

En sådan analyse skal både kunne bruges til eventuel tilpasning af tilskud på et givent område og skabe muligt grundlag for eventuelt andre fremadrettede prioriteringer på tværs af områder.

Behov for ændring af erhvervsbeskatningen for at fremme investeringer

Potentielle investorer og rådgivere, antaget af Selvstyret i forbindelse med drøftelserne om udbuddet af vandkraftlicenser, og andre tidligere undersøgelser har påpeget, at der er elementer i den grønlandske skattelovgivning, der kan udgøre en barriere for især udenlandske investeringer i Grønland.

Den grønlandske beskatning af en investor kan anses for høj sammenlignet med beskatningen af investeringer i andre lande. Dermed bliver det mindre attraktivt at investere i Grønland sammenlignet med andre lande. Alternativt bliver investors krav til forretningen af den investerende kapital højere.

Nogle rådgivere har desuden peget på, at den grønlandske udbyttebeskatning kan skabe usikkerhed for investor, idet det er usikkert om det land investor kommer fra vil anerkende skatten som en skat, der kan fradrages ved skatteberegningen i det pågældende land.

Der kan derfor være behov for at ændre reglerne på området, så disse forhold ikke bliver en hæmsko for at tiltrække større internationale investeringer f.eks. i forbindelse med udbuddet af vandkraftlicenser.

Parterne har derfor besluttet at der senest på efterårssamlingen 2023 skal fremsættes et forslag, hvor udfordringerne søges løst på en hensigtsmæssig og afbalanceret måde. Parterne er indforstået med, at det eventuelt kan være bedst, at ændringerne begrænses til at omfatte bestemte erhvervsområder, store virksomheder eller lignende kriterier.

Fiskerireformer – fra ord til handling

Fiskerikommissionen påpegede i sin betænkning fra juli 2021 et særligt behov for udvikling af det kystnære fiskeri, ligesom betænkningen også indeholder anbefalinger i forhold til det havgående fiskeri, tilskudsordninger og uddannelse målrettet erhvervet. Naalakkersuisut forventes på den baggrund at fremsætte mulige konkrete forslag for at fremme en udvikling på disse områder, herunder ved eventuelle forslag til ændringer af fiskeriloven og af tilskudspolitikken på fiskeriområdet i 2023. Konkrete overvejelser om prioriteringer inden for sidstnævnte vil også indgå som led i den kommende analyse af erhvervstilskud, der er en konsekvens af finanslovsaftalen.

Parterne henleder derudover opmærksomheden på den pulje, der blev afsat i FL 2022, og er videreført i FFL23, til at fremme initiativer, der ikke har behov for at afvente en samlet vurdering af opfølgningen på Fiskerikommissionens betænkning. Mest oplagt kunne dette være til uddannelses- og planlægningsinitiativer, der fremmer dels øget brug af lokale skibsofficerer i trawlerflåden, dels andre kompetenceudviklingsinitiativer målrettet fiskerierhvervet. Det kunne også være midler til undersøgelser af fiskebestande for at skabe et solidt fundament for udnyttelse af nye eller eksisterende bestande henholdsvis forbedring af samarbejdet med fiskere som led i udarbejdelse af bæredygtige forvaltningsplaner.

Samtidig efterlyses uddannelses- og kompetenceudviklingstiltag målrettet fiskeriområdet, der fortsat er landets vigtigste erhverv, og hvor der er potentialer for øget værditilvækst her i landet gennem en sådan indsats. Konkret skal der ske en udmøntning af den reserve, der er afsat på hovedkonto 20.11.70 Tilskud til nye initiativer i finansloven for 2022 under overskriften "opgradering af fiskeriuddannelsen som opfølgning på Fiskerikommissionens betænkning". Dette forventes at ske i samarbejde med relevante interessenter.

Der afsættes yderligere 1,5 mio. kr. årligt ekstra til genetableringsstøtte, idet der herved tages højde for, at der kan blive et øget behov herfor som konsekvens af blandt andet klimaforandringer. Endelig beholder KONFIFA sin oprindelige bevilling. Konsulentydelsen forbliver udenfor centraladministrationen, således at den er tilgængelig for brugerne. Det forudsættes at den skal kunne servicere kystnære fiskere uanset medlemskab af forskellige organisationer.

Turismeudvikling

De nye lufthavne i Nuuk og Ilulissat forventes taget i brug ved udgangen af 2024 og lufthavnen ved Qaqortoq i 2025. Turistbranchen har i sommeren 2022 oplevet en stor vækst i antallet af turister, som må forventes øget yderligere, når de nye lufthavne åbner i 2024 og 2025.

Udviklingen af nye flyruter, byggeri af øget overnatningskapacitet ved private investeringer og ikke mindst opkvalificering og planlægning inden for turismebranchen samt afledte servicefag, kræver prognoser af den forventede vækst gennem nøje udviklede datasæt. Der er ikke prognoser for den forventede vækst i dag, hverken i regi af selvstyret eller det private erhvervsliv. Der igangsættes nu et arbejde hermed sammen med relevante aktører, men dette kan langt fra stå alene.

Naalakkersuisut opfordres derfor til snarest at fremlægge en ny national turismestrategi, der tager afsæt i det nye trafikmønster og de muligheder og udfordringer, som en øget turismetilstrømning indebærer. Herunder med oplæg til eventuelle behov for tilpasning af rammebetingelser omkring turismeerhvervet for dels at få samfundsmæssige gevinster af denne udvikling, dels for at kunne styre den i bæredygtig retning gennem relevante styringsværktøjer. Herunder også ved brug af eventuelle lovgivningstiltag på afgiftsområdet. Eksempelvis en overnatningsskat, som er kendt fra mange lande. Herunder opfordres til at se på muligheden for at lade en del af provenuet gå tilbage til hjemkommunen for herigennem at kunne finansiere gode modtagefaciliteter og fremme en bæredygtig lokal turismeudvikling.

Parterne bag aftalen forventer, at Naalakkersuisut efter udarbejdelsen af den kommende turismestrategi inviterer til forhandlinger om kommende prioriteringer og indsats med afsæt i denne.

Et vigtigt afsæt for den kommende turismestrategi er, at væksten ikke kun kommer de tre byer med nye lufthavne til gode, men får en bredere geografisk effekt.

Forbedret sundhed og bedre rammer for sundhedsvæsenet

Parterne har med tilfredshed konstateret, at der allerede i forslaget til finanslov er indarbejdet midler til etablering af en egentlig børneafdeling på Dronning Ingrid's Hospital.

Der er også i finanslovsforslaget indarbejdet en udvidelse af patientbegrebet, så der fremover sker en offentligt betalt hjemtransport af lig for alle. Dette har været ønsket og påtalt længe. Dette kan imidlertid ikke stå alene.

Sundhedsvæsenets funktion er bogstaveligt talt livsvigtigt for befolkningen og det har derfor også været drøftet som led i beslutningsforslag under efterårssamlingen i 2022 og i forbindelse med finanslovsdrøftelserne.

Parterne bag aftalen har naturligvis respekt for arbejdet i Sundhedskommissionen, der fremlægger sin betænkning i foråret 2023. Der er i finanslovsforslaget for 2023 afsat en årlig pulje på hovedkonto 20.11.70. Reserve til nye initiativer. Midlerne er afsat under overskriften "Pulje til opfølgning på Sundhedskommissionens kommende betænkning".

Det er naturligvis for tidligt at vurdere, om dette beløb vil være tilstrækkeligt, da der endnu ikke foreligger anbefalinger fra kommissionen eller er taget politisk stilling til anbefalingerne. Parterne er enige om, at der til den tid bør søges indgået et bredt politisk forlig, der kan give sundhedsområdet klare økonomiske rammer og sigtelinjer at arbejde ud fra over en længere periode.

Det er vigtigt, at dette så vidt muligt sker ud fra en helhedsvurdering, så der opnås mest sundhed for pengene til gavn for landets borgere.

Under finanslovsdrøftelserne har der blandt andet været særlig fokus på muligheden for at nedbringe ventelister, øge de sundhedsfaglige tilbud, sikre større kapacitet i systemet, smidiggøre sagsgange og forbedre rekruttering af sundhedsfagligt personale. Parterne finder det generelt vigtigt, at der snarest sker en tværgående politisk prioritering af sundhedsområdet. Parterne forventer at blive indkaldt til politiske drøftelser om et sundhedsforlig i umiddelbar forlængelse af færdiggørelsen af Sundhedskommissionens betænkning. Parterne anser drøftelserne for væsentlige.

Parterne er dog opmærksomme på, at der allerede i indeværende år kan blive behov for en akut-pakke rettet mod Sundhedsvæsenet via en tillægsbevilling til finansloven for 2022. Herunder kan det blive relevant at

fremrykke påtrængte indsatser som nedbringelse af særlige ventelister og anskaffelse af udstyr, som er forældet, herunder en ny MR-scanner.

Foreløbige overvejelser om behovet for fremtidige prioriteringer

Der ses således et udækket udgiftsbehov, der både kan give behov for vanskelige politiske prioriteringer, men også et behov for at undersøge, om der er muligheder for at skabe Sundhedsvæsenet bedre forudsætninger for, at en større andel af midlerne til området i praksis kommer patienterne til gode.

Herunder forventes Sundhedskommissionen også at komme med anbefalinger i forhold til at skabe bedre forudsætninger for uddannelse, rekruttering og fastholdelse af personale og eventuelle muligheder for forbedring af organisering og for at optimere logistik og udnyttelse af udgifter til transporten indenfor Sundhedsvæsenet.

Handicapområdet

Handicaptalsmandsinstitutionen, Tilioq har en bred vifte af lovbundne opgaver, som bl.a. udføres gennem kampanjer, projekter, vidensproduktion og arrangementer. Parterne bag aftalen ønsker at opprioriterer dette området med en øget bevilling på årligt 1,5 mio. kr.

Dette løft skal dels bidrage til at løfte sine lovpligtige opgaver som forudsat. Dette omfatter blandt andet årsmødet, oplysningsarbejde for at øge bevidstheden om personer med handicaps vilkår og rettigheder, samt udvikling af ny viden om vilkår for personer med handicap og indsamling og systematisering af allerede eksisterende viden og data.

Bevillingen skal ligeledes muliggøre, at Handicaptalsmanden kunne fokusere på at udføre sit vigtige talsmandsarbejde, styrke organisationen og frigøre tid og ressourcer til at søge midler udefra og dermed igangsætte flere projekter og analyser, der understøtter Handicaptalsmandens arbejde.

Parterne finder det ligeledes vigtigt, at der arbejdes konkret på at skabe bedre rammer for de handicappede.

Herunder bør Naalakkersuisut sammen med relevante aktører arbejde videre med følgende indsatser som led i en samlet planlægning på handicapområdet i det kommende år:

- Forberedelse af en plan for forbedringer af fysiske forhold
- Fokus på bedre diagnoseforløb
- Forbedring af overgang til uddannelse og jobs
- Servicetjek af lovgivningen, organisering og ansvarsfordeling.

Behov for såvel en klimaplan som en klimatilpasningsplan

Iniativesartuts vedtagelse af anlæg af nyt vandkraftværk ved Qasigiannnguit/Aasiaat, udvidelse af Buksefjordsværket og senest en udvidelse af vandkraftværket ved Tasiilaq er vigtige skridt i retning af begrænsning af Grønlands CO₂-aftryk. Disse investeringer rykker først og fremmest ved andelen af vedvarende energi i den offentlige energiforsyning.

Næste skridt bliver at få eventuelt overskudsenergi fra vandkraftværker nyttiggjort i flere andre sektorer, herunder øget brug af afbrydelig elvarme i byer med overskudsenergi og i det hele taget en øget elektrificering af samfundet, herunder også inden for transportsektoren. Naalakkersuisut bør derfor udarbejde en tværsektoriel plan herfor og samtidig opdatere sektorplanen på energiforsyningen, så den afspejler fremtidens muligheder og behov.

Som led i forberedelsen af den kommende klimaplan skal arbejdet fortsætte med afdækning af mulighederne for at lagre kuldioxid i undergrunden (såkaldt Carbon Capture and Storage).

På den baggrund afsættes midler til yderligere undersøgelser deraf på 1 mio. kr. i 2023 og 2024. Midlerne findes i første omgang gennem en omprioritering af eksisterende erhvervsudviklingsmidler på finansloven for

at sikre hurtig fremdrift. I det videre arbejde med projektet forventes Naalakkersuisut at få undersøgt, om midlerne eventuelt vil kunne dækkes via ledige EU-midler til teknisk bistand (såkaldt Technical assistance).

Selv om vi kan og skal gøre noget ved CO₂-udledningerne her i landet, må vi også forholde os til, at klimaforandringerne er en global realitet, som vil ramme vores samfund i stigende grad.

Klimaforandringerne må således forventes at kunne stille nye krav til byggerier, hvor vi bygger og til beredskabet her i landet. Der mangler en sammenhængende planlægning som svar på disse forhold.

Derfor opfordres Naalakkersuisut til at udarbejde en klimatilpasningsplan, der går på tværs af sektorer. Der afsættes i 2023 1,0 mio. kr. til at forberede en sådan tværgående plan. Forberedelsen af og indholdet i den kommende planen bør afspejle, hvor der er overordnet set er størst behov for særlige indsatser.

Regional udvikling i særligt Øst- og Sydgrønland

Parterne er enige om, at det er nødvendigt at fortsætte bestræbelserne fra finanslovsaftalen for 2022 om at skabe nye og bedre rammer for en bæredygtig udvikling i regioner af landet, hvor der ses et særligt behov herfor. Aktuelt er der særligt behov for fokus på Østgrønland og på Sydgrønland.

Parterne finder det i den forbindelse blandt andet vigtigt at sikre, at de infrastrukturelle rammer er på plads for at muliggøre erhvervsudvikling, ligesom en særlig indsats i forhold til ungemålgruppen er vigtig.

Særligt om Østgrønland

Konkret er der tilslutning til, at der findes finansiering til udvidelse af vandkraftværk ved Tasiilaq af både erhvervs- og forsyningshensyn. Dette vil følge op på en beslutning i Inatsisartut (FM 2022 / 109 & 136), hvorefter Naalakkersuisut pålægges at arbejde for at udvide vandkraftanlægget ved Tasiilaq. Der forventes derfor reserveret midler inden for den samlede anlægsramme til formålet, antageligt med de egentlige anlægsaktiviteter til gennemførelse senest i 2025 og 2026.

Ligeledes forventes indsatsen for at få flere unge ind i et opkvalificeringsforløb i Tasiilaq prioriteret i de kommende år via relevante tiltag. Her efterlyses et forslag til en konkret plan og finansiering heraf fra Naalakkersuisuts side. Dette blandt andet som opfølgning på det udredningsarbejde, som har pågået i en tværdepartemental arbejdsgruppe nedsat ultimo 2020 med det formål at undersøge nye muligheder for ungemålgruppen i Tasiilaq.

Der er allerede i finanslovsforslaget for 2023 afsat en reserve på 1 mio. kr. i 2023 til at fremme og færdiggøre planer for relevante tiltag til etablering af kompetencegivende uddannelse(r) i Tasiilaq og uddannelsesindsatser rettet mod plejeområdet, herunder en indstilling om at undersøge mulighederne for et uddannelseshus i Tasiilaq. Den afsatte reserve er ikke i sig selv nok til at oprette uddannelse(r) i Tasiilaq, men vil kunne skabe basis for et egentligt oplæg og stillingtagen til finansiering deraf efterfølgende.

Erfaringerne fra den socialøkonomiske virksomhed Siu Tsiu i Tasiilaq viser, at der er potentiale for at arbejde med personer i ungemålgruppen, idet der er flere arbejdsområder i byen, hvor der mangler lokalt arbejdskraft eller hvor der findes et vækstpotentiale, herunder turismeområdet og produktion af fødevarer.

Dette skal også ses i lyset af, at der er mellem 150 og 200 unge, der enten står på venteliste til Majoriaq eller som ikke er tilknyttet systemet eller arbejdsmarkedet i byen.

Særligt om Sydgrønland

Der pågår aktuelt også i sonderinger i forhold til at få startet en socialøkonomisk virksomhed i Sydgrønland i samarbejde med Kommune Kujalleq, som vil have fokus på en særlig indsats over for ungemålgruppen.

Med etableringen af en regional lufthavn ved Qaqortoq må det forventes, at der skabes bedre infrastrukturelle rammer for erhvervsudviklingen i regionen, ikke mindst øget vækst og beskæftigelse i

turismeerhvervet. Det er centralt for regionen, at disse muligheder gribes, både via et offentligt-privat samarbejde og via understøttende nationale turismefremmeindsatser. Parterne ønsker blandt andet, at der kommer særlig fokus på at udnytte turismeudviklingsmulighederne i Sydgrønland i forlængelse af den kommende lufthavn. Dette også set i sammenhæng med den indsats der er lagt op til i finansloven for 2023 med eventuel udbygning af vejnettet i regionen.

Potentialer for udvikling af fiskeriet og fødevareproduktion

Øst- og Sydgrønland vurderes at have uudnyttede potentialer for udvikling af fiskeriet og fødevareproduktionen, og med en sandsynlig øget turismetilstrømning over en årrække også et øget marked for produkter herfra. Naalakkersuisut forventes at understøtte en sådan udvikling og sikre en dialog herom med relevante aktører i og uden for de to regioner, herunder eventuelt at afsætte udviklingsmidler hertil i relevant omfang. Mulige forslag til konkrete planer kan med fordel foreligge forud for finanslovsforslaget 2024.

Servicering af vareforsyningen i bygder og yderdistrikter

Parterne forventer, at der frem mod finanslovsforslaget for 2024 sker en konkret fremdrift i forhold til det i finanslovsaftalen for 2022 besluttede om en udredning af og forslag til en ny vareforsyningsaftale med KNI og at blive inddraget ved udmøntningen heraf. Naalakkersuisut forventes i løbet af 2023 at løse problematikken omkring den fremtidige betjening af Naajaat, Nutaarmiut i Upernavik-distriktet og Qeqertat i Qaanaaq-distriktet. I samme forbindelse forventer partierne også, at man afklarer med KNI A/S, hvordan og på hvilke vilkår den med finansloven for 2023 vedtagne prisnedsættelse på kødafgifter fra 1. januar i islægsområder i praksis kan komme kunder til gode. Dette for at ligestille borgerne i hele landet.

Demokratiudvikling – sprog, mediestøtte og støtte til ICC

Det er væsentligt for parterne, at der sker en øget demokratisering og inddragelse i samfundet. Dette forudsætter blandt andet overtagelse af ansvaret for opgaver, der i dag ligger under staten, udvikling af landets sprog og brug heraf i alle sammenhænge, en stærk og uafhængig presse samt styrkelse af Inuits stemme i internationale fora.

Parterne bag finanslovsaftalen ønsker derfor, at Naalakkersuisut udarbejder et forslag til en samlet, konkret plan for mulig overtagelse af de mest nærliggende opgaver til overtagelse fra staten, som der kan tages stilling til i løbet af 2023. Der skal i den forbindelse ske en kritisk vurdering af, hvorledes en grønlandsk organisering af området kan se ud, henset til at vi har en mindre administration og en mindre befolkning.

Desuden prioriteres flere midler til yderligere udvikling af sprogområdet. Dette skal ske ved at fremme en øget digitalisering af oversættelsesarbejdet, opprioritere arbejdet med brug af fælles fagtermer og fremme terminologiudviklingen samt fortsætte arbejdet med at knytte stednavne på digitale kort. Til disse formål forøges den årlige ramme til hovedkonto 40.94.27. Oqaasileriffik med 1,5 mio. kr.

En fri og kritisk presse er en forudsætning i et moderne demokrati. Det er parternes opfattelse, at denne derfor ikke skal være afhængig af støtte via årlige projektansøgninger til selvstyret. Derfor omlægges mediestøtte ved at overføre midler på hovedkonto 40.94.28. Projekttilskud til skrevne medier i Grønland til hovedkonto 40.94.29. Driftstilskud fra 2023. til skrevne medier i Grønland. Fra 2024 vil sidstnævnte konto endvidere blive forhøjet med yderligere 0,5 mio. kr.

Herudover er parterne enige om at tilføre Inuit Circumpolar Council (hovedkonto 64.07.27) ekstra 0,75 mio. kr. årligt i perioden, hvor Grønland har formandskabet i ICC, idet et stærkt ICC i stigende grad er væsentlig for at få en tværnational gennemslagskraft for inuits interesser internationalt. Dette ikke mindst set i lyset af de store forandringer, udfordringer og muligheder, som Arktis nu konkret står over for.

Tilvejebringelse af økonomisk råderum til nye initiativer og for at kunne indfri finanspolitiske mål.

Med finanslovsaftalen er der indarbejdet nye udgiftskrævende forslag og samtidig sikret, at finansloven holder sig inden for de finanspolitiske mål, der følger af budget- og regnskabsloven og parternes supplerende ønske om at have overskud på DA-resultatet i 2023.

Parterne har under forberedelsen af aftalen haft diskuteret behovet for at få bremset udgiftsvæksten i den offentlige administration over de senere år. Dette forudsætter nytænkning, innovation og indretning af administrationen og organiseringen, som er tilpasset landets forudsætninger. Herunder ses behov for tilpasning af størrelsen af den samlede offentlige sektor. Parterne forventer, at der arbejdes konkret herpå efter vedtagelsen af finanslovsaftalen.

Parterne bag finanslovsaftalen ønsker, at der årligt udtages et til to større områder til en kritisk gennemgang af tilskud og drift med henblik på en gradvis, løbende revurdering af effekt af afsatte midler, målretning af indsatser efter behov og prioritering ud fra dette på tværs af områder.

Fokus for at skabe et økonomisk råderum eller forslag til ændrede prioriteringer forudsættes frem mod finanslovsforslaget for 2024 er således aftale at blive en analyse af erhvervstilskudsområdet bredt set.

Dette giver samlet set behov for nogle besparelser på centraladministrationen og drift i selvstyret. I alt er der behov for en besparelse på 10 mio.kr. årligt svarende til ca. 1,50 % i fh.t. det oprindeligt fremsatte finanslovsforslag.

Med denne mindre besparelse er der taget et første skridt. Naalakkersuisut opfordres til at se nærmere på muligheder for yderligere tiltag i den retning frem mod finansloven for 2024 for at kunne frigøre midler til mere borgerrettede udgiftsbehov.

Nedsættelse af skatter og afgifter via eventuelle øgede indtægter

De øgede indtægter fra skatter og afgifter frem mod vedtagelsen af finansloven for 2023 har muliggjort fjernelse af kødafgifterne på alle typer med undtagelse af afgifterne på lamme- og fårekød. Øgede indtægter fra skatter og afgifter kan ikke anvendes til øgede udgifter til tilskud og drift, da det vil være et brud på bestemmelserne i budget- og regnskabsloven.

Parterne bag aftalen er ligeledes enige om, at den midlertidige afgiftsfritagelse på hybridbiler forlænges med et år, og at spørgsmålet derom indgår i kommende politiske forhandlinger om en reform af skatte- og afgiftsområdet.

Forventet resultat

Med ændringsforslagene til 3. behandlingen opnås et overskud på 6,1 mio. kr. for DA-resultatet i 2023. For hele perioden 2023-2026 vil der være et samlet overskud på 172,8 mio. kr. for DA-resultatet.

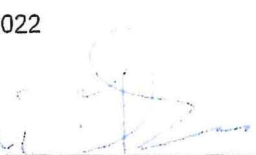
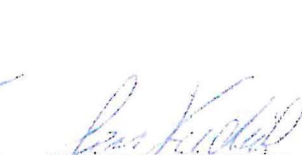
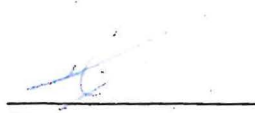
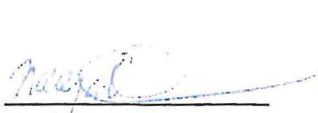
Parterne fastholder, at den årlige finanslov er det primære instrument til tværgående prioritering af ressourcer og sikring af en ansvarlig økonomisk politik. Fremsættelse og eventuel vedtagelse af nye større udgiftskrævende initiativer og reformer skal nødvendigvis indgå direkte i finanslovsforhandlingerne.

I det omfang en af de underskrivende parter måtte anse det som en umulighed fortsat at leve op til aftalen, er parterne enige om, at der forinden et eventuelt aftalebrud først skal ske en skriftlig orientering herom til de øvrige aftaleparter med henblik på optagelse af forhandlinger inden aftalen brydes.

Som bilag vedlægges en oversigt over prioriteringer for det videre arbejde henholdsvis ændringer, som vil blive fremsat som ændringsforslag i forbindelse med vedtagelsen af finansloven for 2023.

På baggrund heraf indgår følgende parter således aftalen om Finansloven for 2023:

Nuuk, den 14. november 2022

 Inuit Ataqatigiit	 Siumut	 Naleraq	 Demokraterne
 Atassut	 Naalakkersuisut		

Bilag til finanslovsaftalen

Nye initiativer

Parterne er enige om, at de nye initiativer gennemføres inden for nedenstående ramme:

Tabel 1 Samlet oversigt efter forhandlingsmøde 12.11.2022

FL 2023 i mio. kr.	FL 2023	2024	2025	2026	2023-2026
DA saldo - FFL2023	71,4	40,1	-35,8	-91,9	-16,2
Ændringsforslag til 2. behandling	-27,6	11,8	11,8	12,1	8,2
DA saldo - 2. behandling	43,8	52,0	-24,0	-79,8	-8,0
3. behandlingen	-49,9	-63,8	-38,6	-12,5	-164,8
Ændringer i skøn for skatteindtægter	-56,2	-74,0	-48,8	-36,4	-215,4
Eksogene ændringer i bevillinger	-5,5	0,0	-0,1	13,6	8,1
Finanslovsaftale	11,8	10,3	10,3	10,3	42,5
DA saldo - FL2023	-6,1	-11,8	-62,6	-92,3	-172,8

Som følge af afrundinger m.v. kan der forekomme mindre afvigelser mellem ovenstående saldi og de tilsvarende i selve FL2023.